

ARTUR HAMRYSZCZAK* – LUBLIN

O. MARIAN BRUDZISZ CSSR (1930-2022)

Marian Brudzisz urodził się 8 września 1930 roku we wsi Rożnowice, w powiecie gorlickim, gminie Biecz, w diecezji tarnowskiej. Pochodził z wielodzietnej rodziny chłopskiej. Jego rodzice Wojciech i Maria z domu Róż posiadali gospodarstwo rolne o areale 7,99 ha. Do szkoły podstawowej M. Brudzisz uczęszczał w rodzinnej wsi w latach 1937-1944. Po jej ukończeniu, pomimo trwającej okupacji niemieckiej, za namową kierownika szkoły i pod jego kierunkiem przerobił lekcje z zakresu pierwszej i częściowo drugiej klasy gimnazjum. W lutym 1945 roku zapisał się więc do drugiej klasy w prywatnym gimnazjum w Ołpinach k. Bieczy. W marcu tego roku przeniósł się jednak do gimnazjum w Bieczu. W drugim półroczu czwartej klasy, w 1947 roku, zgłosił się do małego seminarium Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (redemptorystów)

Fot. redemptor.pl

w Krakowie, gdzie ukończył naukę gimnazjalną. Od 1 lipca 1947 do 2 sierpnia 1948 roku odbył roczny nowicjat w zgromadzeniu redemptorystów, zwieńczony pierwszymi ślubami zakonnymi. Naukę szkolną kontynuował w latach 1948-1950 w liceum macierzystego zgromadzenia w Toruniu. W związku z tym, że nie miało ono praw państwowych, M. Brudzisz zdał egzamin maturalny dopiero w 1958 roku w korespondencyjnym liceum ogólnokształcącym w Lublinie, będąc już studentem

* Artur Hamryszczak – dr historii, adiunkt, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: artur.hamryszczak@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0002-2578-9971>

teologii KUL. W latach 1950-1956 studiował teologię i filozofię w Wyższym Seminarium Duchownym Redemptorystów w Tuchowie. W dniu 19 czerwca 1955 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk abp. Włodzimierza Jasińskiego.

Po ukończeniu seminarium duchownego został skierowany przez władze zakonne na studia w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim od roku akademickiego 1956/1957. Nie mając matury, początkowo studiował jako wolny słuchacz. Po zdaniu obowiązujących egzaminów I roku studiów z wynikiem bardzo dobrym i uzyskaniu świadectwa dojrzałości władze Wydziału Teologii KUL 23 czerwca 1958 roku zaliczyły mu rok studiów i wpisały na listę studentów odbywających naukę w trybie stacjonarnym. W dniu 16 lutego 1960 roku o. M. Brudzisz uzyskał licencjat z teologii w zakresie historii Kościoła z wynikiem dobrym, na podstawie egzaminu i pracy *Seminarium św. Jana Chrzciciela w Warszawie w pierwszym okresie swojego istnienia (1682-1758)*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Mariana Rechowicza, rektora KUL. A 16 marca 1960 roku otrzymał magisterium z teologii z wynikiem dobrym, na podstawie zaliczonej pracy licencjackiej i zdanych egzaminów. Podczas studiów ukończył również kurs w zakresie archiwistyki kościelnej, zorganizowany przez Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych.

Pomimo podjęcia studiów doktoranckich w KUL władze zakonne skierowały go do pracy w klasztorze w Zamościu (1960-1962). Pełnił wówczas funkcję kapelana miejscowego szpitala i prefekta szkół. W latach 1962-1965 przebywał w klasztorze w Braniewie, gdzie pomagał mistrzowi nowicjatu zakonnego i miejscowym duszpasterzom oraz pełnił funkcję kapelana ss. katarzynek. Dodatkowo był nauczycielem historii, geografii, nauki o Polsce i świecie współczesnym oraz biologii w tajnym juwenacie redemptorystów w Braniewie i Łomnicy-Zdroju (1962-1965), a potem także w seminarium zakonnym w Tuchowie (1965-1966). Od 1965 roku jego głównym zajęciem była praca wykładowcy i bibliotekarza w seminarium duchownym w Tuchowie.

Wspomniane zadania w zakonie łączył o. M. Brudzisz z prowadzonymi kwerendami naukowymi do przygotowywanej wówczas pracy doktorskiej pod kierunkiem ks. prof. M. Rechowicza. W dniu 13 marca 1967 roku Rada Wydziału Teologii KUL nadała mu tytuł naukowy doktora teologii w zakresie historii Kościoła na podstawie przedstawionej dysertacji *Dzieje Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim pod zarządem Księża Komunistów (1687-1792)*¹. Recenzentami pracy byli ks. prof. Aleksy Petrani z KUL i prof. Mirosława Chamcówna z Uniwersytetu Wrocławskiego.

Po uzyskaniu doktoratu o. M. Brudzisz podjął wykłady z historii Kościoła w Wyższym Seminarium Duchownym Redemptorystów w Tuchowie. Pracę dydaktyczną łączył z pełnieniem funkcji dyrektora biblioteki seminaryjnej (1967-1985), którą uporządkował i zreorganizował, nadając jej formę naukowej ksiąźnicy. Dzięki znajomości księgozbioru i możliwościom zakupu wielu publikacji nielegalnie przekazywał książki teologiczne duchownym i świeckim w Czechosłowacji w latach 1970-1980. Jego wkładem w nielegalne funkcjonowanie Kościoła katolickiego

¹ Pokłosem pracy był artykuł o zgromadzonych do dysertacji źródłach archiwalnych. Zob. M. Brudzisz, *Źródła do dziejów Instytutu Księża Komunistów w Polsce znajdujące się w Archiwum Parafialnym w Węgrowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 21 (1970) s. 211-228.

u południowego sąsiada Polski był również udział w tajnym przygotowaniu kandydatów do kapłaństwa i organizowanie im święceń.

Bardzo dobra znajomość języków obcych przez o. M. Brudzisza predysponowała go do pracy naukowej i duszpasterskiej poza granicami Polski. Wykazywał biegłość w posługiwaniu się językiem łacińskim, znał również język niemiecki, francuski, włoski i rosyjski. Od połowy lat 70. XX wieku wyjeżdżał więc do pracy w Archiwum Generalnym Zgromadzenia Redemptorystów w Rzymie, gdzie uporządkował zespół Polskiej Prowincji Redemptorystów. Od 1987 roku przebywał na stałe w Rzymie – do 1989 roku pracował w Archiwum Generalnym w Rzymie, a następnie w Bibliotece Akademii Alfonsjańskiej, w której pełnił funkcję dyrektora do 2001 roku. W tym czasie zreorganizował księżnicę i wprowadził komputerowe systemy biblioteczne. Po przejściu na emeryturę w 2002 roku powrócił do klasztoru w Krakowie, jednak nadal realizował swoje prace badawcze. Kontynuował współpracę z Instytutem Historii Zgromadzenia Redemptorystów w Rzymie oraz z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim.

W 2014 roku ukończył opracowanie Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, co zaowocowało publikacją *Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji: założenie Misji i przewodnik po zespołach*². Na łamach rocznika „Studia Polonijne” opublikował również liczne prace dotyczące emigracji i duszpasterstwa polonijnego. Wyrazem uznania dla jego pracy naukowej w tym obszarze była, przyznana mu w 2016 roku przez Ośrodek Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym, Nagroda Naukowa im. Ireny i Franciszka Skowyrów³.

Ojciec M. Brudzisz współpracował również z Ośrodkiem Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych. W 2007 roku podczas konferencji naukowej „Organizacja i praca w archiwach kościelnych” wygłosił referat *Zasoby archiwalne polskich misji katolickich we Francji i w Niemczech oraz Kongregacji do Nadzwyczajnych Spraw Kościoła*⁴. Na łamach półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” opublikował również artykuł odnoszący się do przeszłości jego rodzinnej miejscowości Rożnowice⁵.

Dorobek naukowy o. M. Brudzisza obejmuje hasła w *Encyklopedii katolickiej*, *Polskim słowniku biograficznym* i *Słowniku polskich teologów katolickich*, dotyczące redemptorystów oraz polskiej emigracji. Zagadnieniom tym poświęcone były też jego monografie: *W diasporze i w tajnym klasztorze w Piotrkowicach: 1808-1834 (1841): [karta z dziejów redemptorystów-benonitów w Polsce]*⁶, *Redemptoryści*

² Tenże, *Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji: założenie Misji i przewodnik po zespołach*, Kraków 2015.

³ S. Zych, *Kronika Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL za rok 2016*, „Studia Polonijne”, 38 (2017) s. 194.

⁴ M. Brudzisz, *Zasoby archiwalne polskich misji katolickich we Francji i w Niemczech oraz Kongregacji do Nadzwyczajnych Spraw Kościoła*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 89 (2008) s. 5-18.

⁵ Tenże, *Z Sitnicy przez Nemsyno, Rosumberk, Rozembark do Rożnowic*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 109 (2018) s. 19-38.

⁶ Tenże, *W diasporze i w tajnym klasztorze w Piotrkowicach: 1808-1834 (1841): [karta z dziejów redemptorystów-benonitów w Polsce]*, Kraków 1994.

w Krakowie 1903-2003⁷ oraz *Udział redemptorystów polskich w odrodzeniu Kościoła rzymskokatolickiego na Białorusi*⁸.

Ojciec Marian Brudzisz CSsR zmarł 6 kwietnia 2022 roku w Tuchowie, w wieku 91 lat. W zgromadzeniu redemptorystów przeżył 74 lata, w kapłaństwie 67 lat. Msza św. pogrzebowa, której przewodniczył bp Leszek Leszkiewicz, została odprawiona 9 kwietnia 2022 roku w sanktuarium Matki Bożej w Tuchowie. Zmarły spoczął w grobowcu redemptorystów na miejscowym cmentarzu.

Życie i działalność duszpastersko-naukową o. M. Brudzisza najlepiej oddają słowa wypowiedziane podczas uroczystości pogrzebowej przez prowincjała o. Janusza Soka CSsR: „Żegnamy żarliwego kapłana, pełnego pogody ducha człowieka, ale też zakonnika żywo interesującego się życiem i historią Kościoła i Zgromadzenia, zatroskanego o jego kondycję”⁹.

Słowa kluczowe: Marian Brudzisz; redemptoryści; Tuchów; Nagroda Skowyrów; duszpasterstwo polonijne

⁷ Tenże, *Redemptoryści w Krakowie 1903-2003*, Kraków 2004.

⁸ Tenże, *Udział redemptorystów polskich w odrodzeniu Kościoła rzymskokatolickiego na Białorusi*, Lublin-Kraków 2019.

⁹ P. Czechowicz CSsR, *Zmarł o. Marian Brudzisz CSsR*, <https://wsd.redemptor.pl/zmarl-o-marian-brudzisz-cssr/> (dostęp: 31.10.2022).

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
Teczka osobowa o. Mariana Brudziszsa CSsR (1956-1967).

Zych Sławomir, *Kronika Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL za rok 2016*, „Studia Polonijne”, 38 (2017) s. 191-196.

Publikacje o. Mariana Brudziszsa

Brudzisz Marian, *Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji: założenie Misji i przewodnik po zespołach*, Kraków 2015.

Brudzisz Marian, *Redemptoryści w Krakowie 1903-2003*, Kraków 2004.

Brudzisz Marian, *Udział redemptorystów polskich w odrodzeniu Kościoła rzymskokatolickiego na Białorusi*, Lublin-Kraków 2019.

Brudzisz Marian, *W diasporze i w tajnym klasztorze w Piotrkowicach: 1808-1834 (1841): [karta z dziejów redemptorystów-benonitów w Polsce]*, Kraków 1994.

Brudzisz Marian, *Z Sitnicy przez Nemsyno, Rosumberk, Rozembark do Roźnowic*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 109 (2018) s. 19-38.

Brudzisz Marian, *Zasoby archiwalne polskich misji katolickich we Francji i w Niemczech oraz Kongregacji do Nadzwyczajnych Spraw Kościoła*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 89 (2008) s. 5-18.

Brudzisz Marian, *Źródła do dziejów Instytutu Księżki Komunistów w Polsce znajdujące się w Archiwum Parafialnym w Węgrowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 21 (1970) s. 211-228.

Netografia

Czechowicz Piotr CSsR, *Zmarł o. Marian Brudzisz CSsR*, <https://wsd.redemptor.pl/zmarlo-marian-brudzisz-cssr/> (dostęp: 31.10.2022).